

Digitalisering in het aanbod bewegingsonderwijs

Een kritische dialoog

Op woensdag 25 maart organiseerde het lectoraat Bewegen, School en Sport van hogeschool Windesheim het symposium 'Van tikken naar taggen 2015' over digitalisering in bewegingsonderwijs en sport. Tijdens dit symposium konden de ruim 400 belangstellenden deelnemen aan verschillende workshops, waaronder een kritische dialoog over de meerwaarde van digitalisering van bewegingsonderwijs. Beweeggames, dansprogramma's als Just Dance en content-apps werden vanuit het perspectief van pedagogiek, didactiek, methodiek en ethiek bediscussieerd op wenselijkheid en meerwaarde voor de lessen bewegingsonderwijs. Een verslag van een vakgroepvergadering over de digitalisering van het bewegingsonderwijs met onbekende collega's. Een gesprek dat iedere vakgroep met elkaar zou moeten hebben om bewuste en weloverwogen keuzes te maken bij het digitaliseren van het bewegingsonderwijs.

TEKST JAAP KLEINPASTE EN NIEK POT FOTO HANS DIJKHOFF

Mogen we een kritische dialoog verwachten van bezoekers aan een symposium over digitalisering van bewegingsonderwijs? Om de messen wat te scherpen werd begonnen met het citeren van een tekst van Van Hilvoorde, Kleinpaste en Koekoek (2015) die verschenen is als column op Sport Knowhow XL: "De gymles en digitale technologie: voor velen zijn dat nog steeds gescheiden werelden. De gymzaal is in goed gezelschap van het vliegtuig, als het gaat om de nog resterende reservaten waar we vrijwillig

offline gaan. En er is veel voor te zeggen, voor de opvatting dat er nog plekken moeten zijn waar kinderen vrijuit mogen spelen en met plezier leren bewegen, zonder gefilmd of digitaal beoordeeld te worden. De gymzaal als afkickkliniek. Voor deze positie zijn veel goede argumenten te geven. Ongeacht de kracht van deze argumenten, deze positie neemt niet weg dat er inmiddels veel initiatieven zijn die dit wifi-vrije reservaat 'bedreigen'. Veel leerkrachten zijn inmiddels actief in de weer tijdens de gymles met tablets, nieuwe apps, camera's en videofeedback, in de hoop daarmee het bewegen en spelgedrag van kinderen te stimuleren. Zouden al die pionierende docenten zich dan – als blinde slaven van Apple - op een dwaalspoor bevinden?"

Tijdens de inleiding werden verder de kaders neergezet waarbinnen de discussie moest plaatsvinden. Uitgangspunt voor het gesprek vormde het TPACK-model (Koehler & Mishra,

Dit topic over digitalisering zit boordevol. Zo vol zelfs dat we op de site een speciale plek hebben ingeruimd voor de ALO's. De zes instituten geven antwoord op vragen die werden gesteld in de 'keynote speech' van Hans van der Mars. Wie dat is? Lees ook het interview dat bij de ALO-artikelen staat. Je vindt daar ook de 'keynote' zelf. www.kvlo.nl, kopje over KVLO dan vakblad en dan vakblad uitgebreid

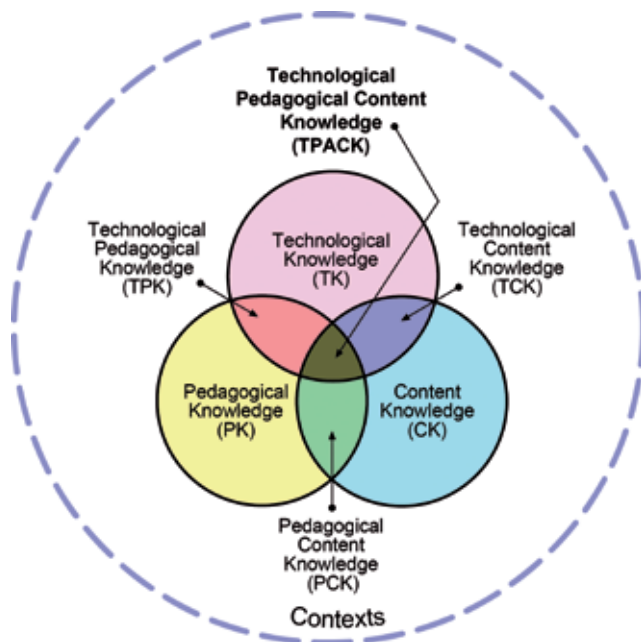

2009), waarin Pedagogical Knowledge (PK), Content Knowledge (CK) en Technological Knowledge (TK) met elkaar verbonden worden [afbeelding invoegen]. Binnen de discussie werd een smal perspectief op Technological Knowledge gehanteerd, dat wil zeggen dat de

Tech-toepassingen zijn slechts een middel om de doelstellingen van bewegingsonderwijs te realiseren

focus lag op toepassingen die nauw aansluiten op de bestaande vakdidactiek en die mogelijkheden in zich dragen om elementen van het motorisch leerproces (zoals instructie en feedback) te ondersteunen en/of te verbeteren.

Hiermee werden toepassingen die de administratieve processen van een onderwijsorganisatie ondersteunen buiten de discussie gehouden. Een tweede uitgangspunt werd al tijdens de keynote-presentatie van Prof. Hans van der Mars van Arizona State University (VS) krachtig verwoord door te stellen dat Tech-toepassingen slechts een middel zijn om de doelstellingen van bewegingsonderwijs te realiseren. In lijn met de eerder aangehaalde

De vakbekwaamheid van docenten bewegingsonderwijs'goes without saying' en is uitstekend geborgd in de curricula van de opleidingsinstituten

column zijn het de professionals zelf die het onderscheid kunnen en moeten maken tussen de zin en onzin van digitale technologie in een educatieve en dynamische omgeving als het bewegingsonderwijs. Ondanks de overwegend positieve houding van de deelnemers werd er een kritische discussie gevoerd, waarin het perspectief op het implementeren van nieuwe technologieën in het bewegingsonderwijs werd verruimd en genuanceerd.

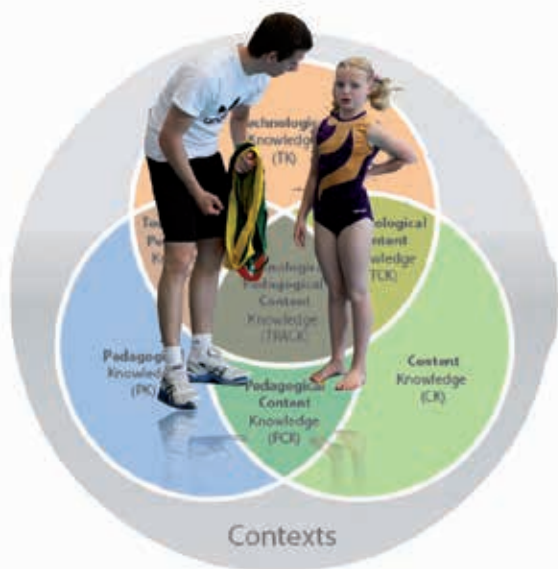
De beïnvloeder van bewegen

In dit perspectief komen de kennis van het vak (CK) en de pedagogisch-didactische kennis (PK) bij elkaar. De professionele beïnvloeder in bewegingssituaties heeft zich op de opleiding voldoende kennis over activiteiten en het beweeg- en deelnamegedrag van leerlingen eigen gemaakt om op verantwoorde wijze de doelstellingen van het bewegingsonderwijs na

te streven. De vakbekwaamheid van docenten bewegingsonderwijs'goes without saying' en is uitstekend geborgd in de curricula van de opleidingsinstituten. Voor de meeste collega's in het werkveld geldt echter dat zij zijn opgeleid voordat technologie in educatieve omgevingen een grote vlucht heeft genomen. In onze dialoog kwam dan ook naar voren dat het dagelijks functioneren van onze collega's is gestoeld op gedegen vakkennis maar veelal de hedendaagse en actuele kennis van nieuwe technologieën ontbeert. Niet in de laatste plaats omdat het gebruik van deze technologieën niet of onvoldoende is geïntegreerd in de onderwijsprogramma's van de opleidingsinstituten.

De docent als vernieuwer

Onder invloed van de technology push van de grote spelers op de digitale markt en het beleid van scholen om zich in de concurrentieslag om de leerling te profileren als technologisch hoogwaardige en mediabewuste organisaties hebben nieuwe technologieën, aanvankelijk via de early adopters, een plaats verworven in het (bewegings-)onderwijs. Vooral het gebruik van tablets, meer specifiek iPads, heeft recent veel aan populariteit gewonnen in het bewegingsonderwijs, mede op basis van de grote gebruiksvriendelijkheid en de toenemende beschikbaarheid van bruikbare apps voor ons vakgebied. Er wordt een appel gedaan op het combineren van vakinhoudelijke kennis (CK) en technologische kennis (TK). In verschillende methodisch-didactische fasen werden tijdens de workshop positieve ervaringen gedeeld over het inzetten van apps in het bewegingsonderwijs. In de instructiefase van het motorisch leerproces overheerst het gevoel dat autonomie en zelfregulatie van leerlingen kunnen toenemen met het gebruik van multimediale leskaarten,

coachboards en instructievideo's. Zowel tijdens, als na afloop van een bewegingsactiviteit lijken apps voor videoanalyse, zoals Ubersense en Coach's Eye, bij te dragen tot een beter begrip van de activiteit en een meer passend zelfbeeld van de beweging. Bij het voorgenomen gebruik van nieuwe technologieën worden we geconfronteerd met methodisch-didactische vragen, zoals: 'Welke extra mogelijkheden biedt het inzetten van nieuwe technologieën?', 'Op welk moment in het leerproces zetten we digitale ondersteuning in?', 'Bij welke activiteiten kan ik digitale technologieën het meest succesvol inzetten?' en 'Hoe zorg ik er voor dat het gebruik van technologie het ritme van de les bewegingsonderwijs niet verstoort?'. Terecht dringt zich de vraag op of en hoe we in staat zijn het volledige spectrum aan nieuwe technologieën op waarde te schatten en hun bruikbaarheid voor het bewegingsonderwijs te beoordelen. Het kost tijd om te trainen, trainen en nog eens te trainen om ons het gebruik van nieuwe technologieën eigen te maken, aldus keynote-spreker Van der Mars. In het onderwijs ontbreekt het ons aan de benodigde tijd om, zoals de projectgroep ICT van de Calo heeft gedaan, voor de verschillende fasen van het motorisch leerproces de meest geschikte apps te selecteren uit de continue stroom van apps die op de markt komt (zie: Consten, van Driel & Walinga, 2013).

De pedagoog en de techniek

Daar waar de pedagogisch-didactische kennis (PK) en technologische kennis (TK) elkaar raken, worden (ethische) vragen opgeworpen, waarop we als professional vooralsnog geen antwoord hebben of nog niet hebben herkend als mogelijk (ethisch) probleem. We gaan met nieuwe technologieën aan de slag vanuit een overwegend naïef idee dat het gebruik van deze technologieën geen invloed zal hebben op de

pedagogische context en de door leerlingen gevoelde veiligheid in de bewegingsomgeving. Toch mogen we als professionals niet voorbij gaan aan vragen, zoals: 'Hoe waarborgen we de privacy van de leerlingen?', 'Van wie zijn de opgenomen beelden, van de app-bouwer, de beweging of de filmer?', 'Hoe flexibiliseer ik als docent het gebruik van nieuwe technologieën voor leerlingen die niet gefilmd mogen of willen worden?', 'Mag ik een leerling ongevraagd confronteren met zijn of haar lichamelijke?' en 'Wat is het verschil tussen de beleefde lichamelijke in de activiteit en de waargenomen lichamelijke als observant van het eigen bewegen?' Kortom, ben ik in staat, als pionier in een mij nog onbekende wereld, met behulp van digitale technologie een veilige leeromgeving te realiseren gebaseerd op een respectvolle en betekenisvolle relatie tussen de docent en de leerlingen en de leerlingen onderling? Een pedagogisch professional stelt zich deze en soortgelijke vragen en maakt het verschil bij het digitaliseren van het bewegingsonderwijs.

Conclusie

Gegeven het toenemend gebruik van nieuwe technologieën in onze samenleving en dus ook in het onderwijs is het niet meer de vraag of we het bewegingsonderwijs gaan digitaliseren, maar vooral hoe we dat moeten doen. Het is niet van deze tijd om de gymzaal als wifi-vrij reservaat te willen behouden. Geen professional zal het in het hoofd halen om zomaar een bal in de zaal te gooien in de hoop dat er een motorisch leerproces op gang komt. Zo is het ook bij het introduceren van nieuwe technologieën noodzakelijk dat professionals zich verdiepen in de wijze waarop deze technologieën meerwaarde kunnen hebben voor het bewegingsonderwijs. Vaak worden nog veel vragen over de meerwaarde van het gebruik van nieuwe technologieën niet gesteld of blijven onbeantwoord, waardoor er onduidelijkheid blijft bestaan over de methodisch-didactische en ethisch-pedagogische consequenties van het toepassen van deze leermiddelen. Een vakgroepvergadering, zoals we tijdens de workshop hebben gehouden, is noodzakelijk om een antwoord te formuleren op de vragen die gesteld kunnen worden bij het digitaliseren van bewegingsonderwijs. Een dergelijke kritische dialoog met collega's dient vooraf te gaan aan het introduceren van nieuwe technologieën in de gymzaal om overwegingen en keuzes met elkaar te delen die leiden tot een bewuste en structurele inzet van digitale middelen in de les bewegingsonderwijs. Deze vragen en overwegingen zijn ook leidend bij het (vervolg)onderzoek dat binnen het lectoraat Beweging, School en Sport (Hogeschool Windesheim) wordt gedaan naar de digitalisering van het bewegingsonderwijs. ■

Literatuur

Consten, A., Driel, G. van & Walinga, W. (2013). ICT en bewegingsonderwijs: over video-informatie en leerprocessen. *De Lichamelijke Opvoeding*, 101(7), 6-9.

Hilvoorde, I.M., Kleinpaste, J. & Koekoek, J. (2015). *Column Symposium Van tikken naar taggen 2015*. Geraadpleegd op 25 maart 2015, van www.sportknowhow.nl

Koehler, M. J., & Mishra, P. (2009). What is technological pedagogical content knowledge? *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*, 9(1), 60-70.

Jaap Kleinpaste en Niek Pot zijn beide opleidingsdocent aan de Calo van hogeschool Windesheim te Zwolle. Daarnaast zijn ze als onderzoeker verbonden aan het lectoraat Beweging, School en Sport van de hogeschool en hebben binnen het project *Digitalisering van de gymles* onderzoek gedaan naar de effecten van het inzetten van nieuwe technologieën in bewegingsonderwijs en sport.

Contact:

j.kleinpaste@windesheim.nl